

Barys Asayonak

*Department of Legal Disciplines of the Internal Troops Department
of the Military Academy of the Republic of Belarus*

АТАЯСНЕННЕ ЯК АДМІНІСТРАЦЫЙНА- ЮРЫСДЫКЦЫЙНАЕ ДЗЕЯННЕ: КРЫМІНАЛІСТЫЧНЫ ПОГЛЯД

**Identyfikacja jako działanie administracyjne i jurysdykcyjne:
pogląd kryminalistyczny**

**Identification as an administrative-jurisdictional action:
a criminalistic view**

Уводзіны

У цяперашні час крыміналістычнае забеспячэнне адміністрацыйнага працэсу (адміністрацыйнага расследавання) хоць і не ў поўнай меры вытрыманалася як крыміналістычнае вучэнне, але мае ўстойлівую тэндэнцыю да нарошчвання свайго патэнцыялу. Падыходы, якія выкарыстоўваюцца ў такіх даследаваннях, ў большай меры адносяцца да крыміналістычнага забеспячэння правядзення адміністрацыйна-працэсуальных дзеянняў (агляд, апытанне і г.д.)¹. Звычайна яны не надаюць належнай увагі спецыфіцы выяўлення і спынення адміністрацыйных правапарушэнняў. Традыцыйна ў такіх даследаваннях (па аналогіі з крымінальным працэсам) пераважна разглядаецца працэсуальны інструментар даказвання, на якім выбудоўваецца сістэма крыміналістычнага пазнання адміністрацыйнага правапарушэння. Паралельна з гэтым у навуцы адміністрацыйнага права і адміністрацыйнага працэсу маюць месца шматлікія спробы

---

¹ К. Андреев, *Проблемы системного анализа административного расследования в таможенных органах в оффенсолистике*, „Ленинградский юридический журнал” 2009, № 3(17), с. 124–125; А. Голованов, *Современные возможности использования криминалистических познаний в административном процессе в: Проблемы правоведения: Сборник научных статей молодых ученых юридического факультета*, Изд-во КГУ, Калининград 2004; С. Нестеров, *Криминалистическое обеспечение административной деятельности органов внутренних дел*, дис. канд. юрид. наук., Санкт-Петербург 2006; Н. Фоченкова, *Использование криминалистических знаний при обнаружении и исследовании доказательств в административном процессе (по материалам России и Литвы)*, автореф. дис. канд. юрид. наук., Калининград 2003 и др.

выпрацаваць сваю – адміністрацыйна-працэсуальную тэорыю даказвання, якая хоць і ўключае крыміналістычныя элементы, але не спяшаецца выкарыстоўваць катэгорыі і метады крыміналістыкі ў поўным аб'ёме. Так, даследаванні стадыі ўзбуджэння справы аб адміністрацыйным правапарушэнні і адміністрацыйнага расследавання (па расійскім заканадаўстве) нам уяўляюцца больш блізкім да крыміналістычнага забеспячэння адміністрацыйнага працэсу. Сярод мэтаў і задач вывучэння ў гэтым напрамку паказваюцца: выяўленне арганізацыйных асноў і асаблівасцяў ўзбуджэння і адміністрацыйнага расследавання адпаведнай катэгорыі спраў аб адміністрацыйных правапарушэннях², а ў саміх даследаваннях праводзіцца вылучэнне арганізацыйна-прававых этапаў стадыі ўзбуджэння справы аб адміністрацыйным правапарушэнні і адміністрацыйнага расследавання³. Вынікам такога падыходу з'яўляецца зварот навукова-практычнай увагі на некаторыя асаблівасці ўзбуджэння і даказвання па справах аб адміністрацыйных правапарушэннях, указанне на асаблівасці прымянення мер адміністрацыйнага стрымання пры выяўленні падзеі адміністратыўнага правапарушэння. Таксама шэраг арганізацыйных аспектаў разглядаецца аўтарамі ў дачыненні да стадыі адміністрацыйнага расследавання (гэта тычыцца, перш за ўсё, этапаў дадзенай стадыі), але пытанні тактыкі працэсуальных дзеянняў або методыкі вядзення адміністрацыйнага расследавання не закранаюцца⁴. У цэлым варта сказаць, што абазначэнне сувязі пытанняў даказвання з канкрэтнай катэгорыяй адміністрацыйных правапарушэнняў з'яўляецца значным аспектам арыентаванага на практыку даследавання, але выкарыстанне толькі працэсуальнага інструментарыя ў такіх працах зніжае эфектыўнасць выніку. Так, указанне М. Ю. Мурашовым на спецыфіку дагляду і затрымання транспартнага сродку мае мала канкрэтыкі тактычнага характару, што не дазваляе ацаніць эфектыўнасць гэтых рэкамендацый⁵. Ім жа робяцца спробы разгляду сувязяў спосабу, прылады і сродкі здзяйснення злачынства са следавой карцінай і звароты да вызначанага парадку

² П. Молчанов, *Возбуждение дела об административном правонарушении в области дорожного движения*, автореф. дис. канд. юрид. наук, Москва 2008, с. 7–8; И. Филоненко, *Возбуждение и административное расследование милицией дел об административных правонарушениях в сфере оборота алкогольной продукции*, автореф. дисс. канд. юрид. наук, Омск 2003, с. 5.

³ Там жа, с. 7.

⁴ И. Филоненко, *Возбуждение и административное расследование милицией...*, с. 17–18.

⁵ М. Мурашов, *Доказывание по делам об административных правонарушениях в области таможенного дела, совершенных с использованием морских судов (по материалам Дальневосточного региона)*, автореф. дис. канд. юрид. наук, Москва 2006, с. 8–9.

збірання доказаў, дэтэрмінаваных сітуацыяй, якая склалася⁶. М. В. Мосін ў сваім аўтарэфераце звяртае ўвагу на невысокі ўзровень навукова-метадычнага забеспячэння арганізацыйна-тактычных асноў адміністрацыйнага затрымання⁷. Паняцце «тактика использования фотосъемки и видеозаписи» выкарыстоўвае у сваёй працы і О. Н. Гапонаў⁸. Глава 3 яго дысертацыі называецца «Организационно-тактические проблемы реализации мер обеспечения»⁹. Аднак у дачыненні да прымянення мер забеспячэння вытворчасці па справах аб адміністрацыйных правапарушэннях гэты аўтар у рэчышчы метадалагічных падыходаў выкарыстоўвае фразу «порядок действий сотрудников милиции»¹⁰. Пазбягаючы звароту да крыміналістычнаму інструментару, аўтар выкарыстоўвае крыміналістычную сітуалогію ў кантэксце парадку правядзення надгляду¹¹.

Гэта само па сабе ёсць прызнанне патрэбнасці ў крыміналістычным забеспячэнні дадзенай праблематыкі. Аднак вынікі гэтых даследаванняў былі практычна прадвызначаныя выкарыстоўванай метадалогіяй – у даследчым інструментары не знайшлося месца метадам крыміналістычнай навукі. Хоць, да прыкладу, распрацаваная ў беларускай крыміналістычнай навуцы тэорыя даказвання¹², як бачыцца, можа быць прымальнай ў любым выглядзе юрыдычнай дзейнасці.

Непрацэсуальным сродкі і метады выяўлення адміністрацыйных правапарушэнняў вельмі рэдка становяцца прадметам даследаванняў нават у сферы адміністрацыйнага права, не кажучы ўжо пра крыміналістыку. Хоць іх важнасць і забеспячэнне іх адпаведным крыміналістычным інструментарыем падтрымліваецца меркаваннем спецыялістаў-практыкаў (станоўча адказалі на гэта пытанне больш за ¾ апытаных намі супрацоўнікаў мытных органаў, якія ўдзельнічаюць у непасрэдным ажыццяўленні мытнага кантролю). Больш за 70% апытаных выказалася за замацаванне тактычных рэкамендацый на ўзроўні ведамасных прававых актаў. З улікам гэтага на аснове аналізу дзеючага заканадаўства, практыкі правапрымянення і навуковых крыніц, намі была пастаўлена мэта –

⁶ Там жа, с. 9.

⁷ М. Мосин, *Правовые основания, процессуальный порядок и тактика административного задержания*: автореф. дис. канд. юрид. наук, Москва 2005, с. 5.

⁸ О. Гапонов, *Реализация мер обеспечения производства по делам об административных правонарушениях, посягающих на общественный порядок*, автореф. дис. канд. юрид. наук, Москва 2006, с. 9.

⁹ Там жа, с. 21.

¹⁰ Там жа, с. 9.

¹¹ Там же, с. 19.

¹² А.В. Дулов, А.С. Рубис, *Основы формирования криминалистической теории доказывания*, БГУ, Минск 2004.

вылучыць у адміністрацыйна-юрысдыкцыйнай (непрацэсуальнай, па сутнасці) дзейнасці органаў, якія вядуць адміністрацыйны працэс, тыя віды дзеянняў, якія (па аналогіі са следчымі дзеяннямі ў крымінальным працэсе) могуць стаць асноўнымі пазнавальнымі і даказальнымі элементамі пры выяўленні і спыненні адміністрацыйных правапарушэнняў. Пры гэтым не прымяняшаецца гнасалагічная роля і адміністрацыйна-працэсуальных дзеянняў. Пры правядзенні даследавання намі было ўстаноўлена, што да такіх дзеянняў адносяцца: дагляд, агляд, назіранне, атаясненне, канфіскацыя, атрыманне проб, затрыманне, апытанне. Некаторае падабенства з імі ў пазнавальным і доказным значэнні маюць паказанныя некаторымі аўтарамі формы тактыка-крыміналістычных дзеянняў¹³.

Асобныя з такіх захадаў ужо дастаткова даўно вядомыя правапрымяняльніку і наяўнасць іх крыміналістычнага зместу не аспрэчваецца. Так, вядомасць розных відаў тактычных прыёмаў надгляду паказалі нам ад 40 да 80% апытаных.

З улікам недастатковай дасведчанасці ў тэорыі і практыцы крыміналістыкі аб некаторых відах адміністрацыйна-юрысдыкцыйных дзеянняў (далей – АЮД) мэтай гэтага даследавання з'яўляецца ўдакладненне крыміналістычнага зместу атаяснення як віда дадзеных дзеянняў. Адпаведна, задачамі былі пастаўлены наступныя:

- 1) вызначэнне пазнавальнага значэння атаяснення пры выяўленні і спыненні адміністрацыйнага правапарушэння;
- 2) вызначэнне крыміналістычнай сутнасці дадзенага дзеяння як прыватнага выпадка прымянення метада крыміналістычнай ідэнтыфікацыі;
- 3) усталяванне магчымасцяў выкарыстання крыміналістычных ведаў пры ажыццяўленні атаяснення.

Асноўная частка

Атаясненне як АЮД можа ажыццяўляцца ў рамках больш шырокіх па сваім змесце формаў кантрольна-нагляднай дзейнасці дзяржаўных органаў: пагранічны кантроль, мытны кантроль, праверка, маніторынг і інш.

Пры гэтым атаясненне ў рамках нашага даследавання мы разглядаем у наступных аспектах:

- 1) як прыватны выпадак агульнанавуковых метадаў атаяснення;

---

¹³ J. Widacki, *Kryminalistyka*, wyd. 2, Wydawnictwo С.Н. Beck, Warszawa 2002, s. 149–154.

- 2) як праява метада крыміналістычнай ідэнтыфікацыі;
- 3) як АЮД, якое спрыяе выяўленню і спыненню адміністрацыйных правапарушэнняў.

Названыя агульнанавуковы і крыміналістычны метады прадугледжваюць ўсталяванне тоеснасці, падабенства або адрознення двух і больш аб'ектаў навакольнага свету ў навукова-практычных мэтах наогул, ці ў мэтах барацьбы з супрацьпраўнай дзейнасцю, у прыватнасці. У больш вузкім сэнсе «крыміналістычная ідэнтыфікацыя – усталяванне тоеснасці розных аб'ектаў шляхам ўзаемнага супастаўлення аб'екта і яго адлюстравання ў працэсе раскрыцця і расследаванні злачынстваў»¹⁴. Прыватнымі праявамі ідэнтыфікацыі з'яўляюцца: следчае апазнанне, правядзенне судовай экспертызы.

Атаясненне як АЮД, як правіла, ажыццяўляецца ў рамках больш шырокага па змесце мерапрыемства – праверкі аб'ектаў у мэтах ўстанавлення іх сувязі з магчымымі парушэннямі заканадаўства. Атаясненне пры гэтым уяўляе сабой спецыфічны від праверкі, паколькі ўключае ў сябе (у той ці іншай ступені) метады крыміналістычнай ідэнтыфікацыі. Паўнамоцтвы на праверку аб'ектаў існуюць, перш за ўсё, у супрацоўнікаў праваахоўных органаў, а таксама іншых службовых асоб, якія ўдзельнічаюць у забеспячэнні грамадскай бяспекі. Так, абз. 3 арт. 25 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб органах унутраных спраў Рэспублікі Беларусь» прадугледжвае наступнае права супрацоўнікаў органаў унутраных спраў: «правяраць у грамадзян пры падазрэнні ў здзяйсненні імі злачынстваў, адміністрацыйных правапарушэнняў дакументы, якія сведчаць іх асобу, а таксама дакументы, неабходныя для праверкі выканання імі правілаў, нагляд і кантроль за выкананнем якіх ускладзены на органы ўнутраных спраў»¹⁵.

Артыкул 27 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб Дзяржаўнай граніцы Рэспублікі Беларусь» вызначае паўнамоцтва супрацоўнікаў органаў пагранічнай службы пры ажыццяўленні пагранічнага кантролю правяраць дакументы, якія даюць права на перасячэнне дзяржаўнай мяжы, у тым ліку, з выкарыстаннем аўтаматычных сродкаў пагранічнага кантролю¹⁶.

¹⁴ Г.Н. Мухин (ред.), *Криминалистика: учебник: в 3 ч. Ч. 1. Теоретические основы криминалистики. Криминалистическая техника*, Академия МВД Рэспублікі Беларусь, Мінск, 2010, с. 9.

¹⁵ Аб органах унутраных спраў Рэспублікі Беларусь [Электронны рэсурс]: Закон Рэсп. Беларусь, 17 ліп. 2007 г., № 263-З; у рэд. Закона Рэсп. Беларусь ад 9 студз. 2019 г., Кансультант Плюс. Беларусь/ГАА «ЮрСпектр», Нац. цэнтр прававой інформ. Рэсп. Беларусь, Мінск 2020.

¹⁶ Аб Дзяржаўнай граніцы Рэспублікі Беларусь [Электронны рэсурс]: Закон Рэсп. Беларусь, 21 ліп. 2008 г., № 419-З; у рэд. Закона Рэсп. Беларусь ад 9 студз. 2019 г.,

Маюцца і іншыя прыклады прававой рэгламентацыі праверкі аб'ектаў. Лічым правільным вызначыць гэты від праверкі як самастойнае АЮД – атаясненне аб'ектаў. Варта ўдакладніць, што разглядаемага АЮД (у адрозненне ад надгляду ці атрымання тлумачэнняў) практычна не прысвяча-лася асобных даследаванняў у крыміналістыцы. Але яно мае крыміналістычныя аспекты ў кантэксце арганізацыі і тактыкі яго правядзення.

Сваім зместам атаясненне як АЮД мае ўспрыманне аб'екта (дакумента, прадмета, чалавека) і ўсталяванне яго тоеснасці, падабенства або адрознення з раней або адначасова успрыманым аб'ектам, узорам (эталонам) або апісаннем характарыстык аб'екта. Мэтай атаяснення могуць быць выяўленне, папярэджанне і спыненне парушэнняў заканадаўства (як адміністрацыйных правапарушэнняў, так і злачынстваў), вышук асоб і аб'ектаў, якія хаваюцца.

Па змястоўным аспекце гэта дзеянне падобна з такімі працэсуальнымі (следчымі) дзеяннямі, як агляд, апазнанне і экспертыза, але не мае прамога працэсуальнага аналогу. Так, з аглядам атаясненне радніць тое, што асноўным функцыянальным аспектам з'яўляецца ўспрыманне знешніх характарыстык тых ці іншых аб'ектаў. Але гэта ўспрыманне ў абавязковым парадку звязана з параўнаннем і неабходнасцю зрабіць выснову па выніках параўнання. Гэта значыць пры аглядзе існуе толькі адзін аб'ект з дыяды – ідэнтыфікаваны, а месцазнаходжанне ідэнтыфікуючага аб'екта яшчэ неабходна ўсталяваць. Атаясненне вельмі падобна на апазнанне, аднак і тут адрозненні істотныя. Правяраныя аб'екты могуць параўноўвацца ў любым спалучэнні (чалавек–дакумент, дакумент–чалавек, тавар–дакумент, тавар–чалавек, дакумент–узор і г.д.). У адрозненне ад апазнання параўнанне можа ажыццяўляцца не толькі з тымі аб'ектамі, якія раней успрымаліся, але і непасрэдна двух ўспрымаемых аб'ектаў (транспартны сродак і дакумент, да прыкладу). Таксама ад апазнання атаясненне адрозніваецца і тым, што аб'ектам апошняга могуць быць і тыя аб'екты, якія не маюць матэрыяльна фіксаваных індывідуалізуючых прыкмет (да прыкладу, усталяванне прыкмет адпаведнасці грузу таварасуправаджальным дакументам на яго). Атаясненне і экспертызу адрознівае тое, што пры атаясненне ня ажыццяўляецца даследчая дзейнасць.

Аб'ектам атаяснення могуць з'яўляцца: фізічныя асобы, прадметы, дакументы, рэчывы, ўзоры і эталоны. Пры ўстанаўленні іх значных прыкмет ў працэсе атаяснення могуць выкарыстоўвацца розныя аспекты

трасалогіі, крыміналістычнага даследавання дакументаў, габітаскапіі, крыміналістычнай рэгістрацыі і інш.

У атаясненні як АЮД, як бачыцца, адзіныя карані з аператыўным атаясненнем, што прымяняецца ў аператыўна-вышуковай дзейнасці. Так, згодна з арт. 25 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб аператыўна-вышуковай дзейнасці»: «аператыўнае атаясненне ўяўляе сабой ўсталяванне па індывідуальных прыкметах персанальных дадзеных грамадзяніна або тоеснасці грамадзяніна, прадмета і дакумента, у дачыненні да якіх праводзіцца аператыўна-вышуковая мерапрыемства, адпаведна з грамадзянінам, прадметам і дакументам, аб якіх раней атрыманы звесткі пры ажыццяўленні аператыўна-вышуковай дзейнасці органам, які ажыццяўляе аператыўна-вышуковую дзейнасць, у мэтах атрымання звестак, неабходных для выканання задач аператыўна-вышуковай дзейнасці.

Аператыўнае атаясненне праводзіцца ў дачыненні да грамадзян, прадметаў і дакументаў шляхам візуальнага ўспрымання грамадзяніна або прадметаў і дакументаў, у дачыненні да якіх праводзіцца аператыўнае атаясненне, у натуре, па фатаграфіях, відэазапісах, фанаграмы і іншымі спосабамі ў адпаведнасці з актамі заканадаўства»¹⁷.

Адрознівае ж гэтыя два выглядз атаяснення іх задачы (у адміністрацыйна-юрисдыкцыйных дзейнасці яны больш шырокія), суб'екты (суб'ектам правядзення аператыўнага атаяснення з'яўляецца толькі супрацоўнік органа, які ажыццяўляе аператыўна-вышуковую дзейнасць). Акрамя таго, адрозненні маюцца ў моманце ўспрымання параўноўваных аб'ектаў: у аператыўным атаясненні – толькі аб'ект, які раней ўспрымаюся, а ў адміністрацыйна-юрисдыкцыйным - як раней, так і непасрэдна успрыманыя аб'екты.

Разгляданае АЮД мае пэўнае падабенства і з мытнай ідэнтыфікацыяй (ч. 1 арт. 341 Мытнага кодэкса Еўразійскага эканамічнага саюза)¹⁸. Гэта падабенства выяўляецца ў тым, што на аб'ектах, якія падлягаюць мытнаму кантролю, ўсталёўваюцца пэўныя характарыстыкі, якія ў далейшым дапамагаюць атаясаміць дадзены аб'ект з самім сабой. Гэта значыць ідэнтыфікацыя ажыццяўляецца «у будучыню», на перспектыву, для папярэджання магчымых парушэнняў мытнага заканадаўства. Гэтым

¹⁷ Об оперативно-розыскной деятельности [Электронный ресурс]: Закон Республики Беларусь, 15 июля 2015 г. № 307-З, Консультант Плюс. Беларусь/ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь, Минск 2020.

¹⁸ Аб ратыфікацыі Дагавора аб Мытным кодэксе Еўразійскага эканамічнага саюза [Электронны рэсурс]: Закон Рэсп. Беларусь, 17 ліст 2017 г., № 2/2497, Кансультант Плюс. Беларусь/ГАА «ЮрСпектр», Нац. цэнтр правовой информ. Рэсп. Беларусь, Мінск 2020.

яна адрозніваецца ад прапанаванага намі бачання атаяснення як АЮД. Пры атаясненні папярэдня, кантраляваная змена характарыстык аб'екта, які атаясамляецца хутчэй з'яўляецца выключэннем, чым паўсюдным правілам, якое дазваляе паспяхова ўсталяваць яго тоеснасць дадзенага аб'екта (што ўплывае на тактычныя прыёмы самага атаяснення). Да таго ж, пры атаясненні параўнанню падвяргаюцца характарыстыкі як мінімум двух аб'ектаў, а пры мытнай ідэнтыфікацыі тоеснасць аб'екта самому сабе можа быць забяспечана, да прыкладу, наяўнасцю непашкоджанай пломбы.

Навуковы метада параўнання вызначае тактычны сцэнар любога атаяснення як АЮД. Гэты метада у якасці інструмента дасягнення крыміналістычна значных мэт можа ажыццяўляцца ў розных спалучэннях:

1) параўнанне аб'екта з раней ўспрымаемым аб'ектам у натуре (вышук правапарушальніка, які збег);

2) параўнанне аб'екта з раней ўспрымаемым фотаздымкам або відэазапісам (праверка грамадзян па арыентоўцы са здымкам злачынцы);

3) параўнаннем аб'екта з апісаннем (праверка грамадзян з арыентоўкай па метадазе «слоўнага партрэта»);

4) параўнанне характарыстык фотаздымка дакумента, які сведчыць асобу, са знешнасцю асобы, якая прад'яўляе гэты дакумент, і наадварот (зверка асобы пры пашпартным кантролі на дзяржаўнай мяжы);

5) параўнанне колькасна-якасных характарыстык аб'ектаў з дакументамі, якія змяшчаюць указанні на гэтыя характарыстыкі;

б) параўнанне характарыстык прад'яўлялага дакумента з узорам, без правядзення даследавання.

У многіх выпадках прыдатнымі з'яўляюцца толькі пытанні габітаскопіі, але для іх прымянення неабходна папярэдне ажыццявіць агляды, апытанні і іншыя неабходныя дзеянні. Само атаясненне як АЮД, у сваю чаргу, часцяком з'яўляецца неабходным элементам тактычных аперацый па вышуку і затрыманні крыміналістычна значных аб'ектаў (людзей, транспартных сродкаў і інш.). Варта пагадзіцца з тым, што розныя аспекты атаяснення могуць быць часткай (або спосабам ажыццяўлення) іншых АЮД. Так, Е. В. Сяргееў ў якасці метадаў мытнага надгляду вызначае ідэнтыфікацыйны дагляд (знешняя ідэнтыфікацыя тавара)¹⁹.

Пры атаясненне могуць шырока выкарыстоўвацца навукова-тэхнічныя сродкі, базы дадзеных і іншыя навукова-тэхнічныя дасягненні. Гэта, напрыклад, досыць характэрна для памежнага кантролю пры параўно-

¹⁹ Е. Сяргеев, *Таможенный контроль: проблемы правового регулирования*, автореф. дис. канд. юрид. наук, Саратов 2005, с. 20.

ўванні асобы з прадстаўленымі дакументамі, якія даюць права на перасячэнне Дзяржаўнай мяжы Рэспублікі Беларусь. Але пры гэтым аб'екты не павінны падвяргацца змене або пашкоджанню. А сам працэс атаяснення не павінен утрымліваць у сабе даследчай дзейнасці. Пры наяўнасці яе гаворка будзе ісці аб разнавіднасці экспертызы, вынікам якой будзе атрыманне ў тым ці іншым выглядзе фармалізаванай дакумента - заключэння эксперта.

З улікам выкладзенага вышэй можна вызначыць атаясненне наступным чынам: атаясненне – АЮД, якое выяўляецца ва ўсталяванні кампетэнтным службовай асобай тоеснасці, падабенства або адрознення раней ці непасрэдна ўспрыманых аб'ектаў (людзей, прадметаў, дакументаў, рэчываў, узораў і эталонаў) без правядзення даследавання. Атаясненне праводзіцца ў рамках паўнамоцтваў адпаведнага службовай асобы для вырашэння задач адпаведнага дзяржаўнага органа.

Як і ў дачыненні да іншых АЮД, як правіла, падрыхтоўчыя мерапрыемствы да атаясамлення асобна не ажыццяўляюцца. Аднак гэта не перашкаджае падрыхтоўцы і ўжыванню ў ходзе атаяснення спецыяльных навукова-тэхнічных і іншых сродкаў. Час і месца атаяснення не мае значэння, акрамя тых выпадкаў, калі пра гэта ёсць указанне ў канкрэтным нарматыўным прававым акце. Рабочы этап атаяснення складаецца ва ўспрымання асобай, якая яго ажыццяўляе, адначасова ці па чарзе аднаго або некалькіх аб'ектаў з параўнаннем іх паміж сабой або з раней ўспрыманымі аб'ектамі, іх апісаннямі, пробамі і ўзорамі. Тактычнымі прыёмамі пры гэтым могуць быць адначасовае або пачарговае ўспрымання аб'ектаў, дэталёвы іх агляд, ўстанаўленне іншых прыкмет праз спадарожныя дакументы і г.д. Фізічнай асобе, якая атаясамліваецца, можа быць прапанавана зняць галаўны ўбор, павярнуцца ў анфас або профіль. Правяраныя дакументы могуць быць вывучаны на прадмет магчымых прыкмет неадпаведнасці афіцыйнаму ўзору або ўнясення змяненняў у іх першапачатковы змест (на наяўнасць прыкмет поўнай або частковай падробкі, прыкмет падробкі).

Па выніках атаяснення робіцца выснова аб наяўнасці тоеснасці, падабенства або адрознення. У залежнасці ад гэтага асобай, якая атаясамлівае або іншай, можа быць прынята рашэнне аб ажыццяўленні іншых АЮД, прыняцці кіраўніцкага, працэсуальнага рашэння, а таксама аб прымяненні розных прававых мер у рамках працэсуальнага заканадаўства. Вынікі атаяснення, калі яны не знайшлі адлюстравання ў працэсуальных дакументах, могуць быць замацаваны ў службовым дакуменце адпаведнага дзяржаўнага органа (рапарт, дакладная запіска і г.д.).

Такія вынікі могуць быць выкарыстаны ў далейшым не толькі для вядзення адміністрацыйнага працэсу, але і пры раскрыцці і расследаванні злачынстваў.

Заклучэнне

Даследаванне пытанняў выяўлення і спынення адміністрацыйных правапарушэнняў у цяперашні час забяспечана недастатковым увагай. І калі арганізацыя і тактыка працэсуальных дзеянняў у гэтай сферы яшчэ ў некаторай ступені прыцягвае навуковую цікавасць, то арганізацыя і тактыка ажыццяўлення АЮД ў поўнай меры аддадзена на водкуп навуцы адміністрацыйнага права. Хоць і тэорыя, і практыка патрабуюць тут прымянення крыміналістычных метадаў. У рамках прымянення гэтых метадаў у адміністрацыйна-юрысдыкцыйнай дзейнасці дзяржаўных органаў намі былі вылучаны такія самастойныя ў пазнавальным і даказальным плане дзеянні, як дагляд, агляд і іншыя, у тым ліку і атаясненне. Яны вызначаны як АЮД.

Атаясненне з'яўляецца самастойным АЮД, падчас якога усталёўваецца тоеснасць, падабенства ці адрозненне параўноўваных аб'ектаў. Пры яго ажыццяўленні могуць выкарыстоўвацца як тэхніка-крыміналістычны веды (габітаскапія, тэхніка-крыміналістычнае даследаванне дакументаў і інш.), так і рэкамендацыі арганізацыйна-тактычнага характару па найбольш эфектыўнаму яго правядзенню. АЮД выкарыстоўваецца і як элемент тактычных аперацый па вышуку і затрыманні крыміналістычнага значных аб'ектаў.

Streszczenie

Artykuł analizuje koncepcję i aspekty kryminalistyczne administracyjno-sądowego postępowania identyfikacyjnego. Rozważane są organizacyjne i taktyczne podstawy jego realizacji w procesie dowodzenia w przypadku wykroczenia administracyjnego.

Słowa kluczowe: działania administracyjne i sądownicze, identyfikacja, organizacja i taktyka identyfikacji

Резюмэ

У артыкуле разгледжаны паняцце і крыміналістычныя аспекты такога адміністрацыйна-юрысдыкцыйнага дзеяння, як атаясенне. Усталяваны арганізацыйна-тактычныя асновы яго правядзення у працэсе даказвання па справе аб адміністрацыйным правапарушэнні.

Ключавыя словы: адміністрацыйна-юрысдыкцыйнае дзеянне, атаясенне, арганізацыя і тактыка атаясення

Summary

The article examines the concept and forensic aspects of identification as an administrative and judicial procedure. The organizational and tactical foundations of its implementation in the evidentiary procedures in cases of administrative offense are considered.

Keywords: administrative and jurisdictional action, identification, organization and tactics of identification

Бібліяграфія

Літаратура

- Андреев К., *Проблемы системного анализа административного расследования в таможенных органах в оффенсолистике*, „Ленинградский юридический журнал” 2009, № 3 (17).
- Гапонов О., *Реализация мер обеспечения производства по делам об административных правонарушениях, посягающих на общественный порядок*, автореф. дис. канд. юрид. наук., Москва 2006.
- Голованов А., *Современные возможности использования криминалистических познаний в административном процессе*, в: *Проблемы правоведения: Сборник научных статей молодых ученых юридического факультета*, Изд-во КГУ, Калининград 2004.
- Дулов, А.В., Рубис А.С., *Основы формирования криминалистической теории доказывания*, БГУ, Минск 2004.
- Молчанов П., *Возбуждение дела об административном правонарушении в области дорожного движения*, автореф. дис. канд. юрид. наук, Москва 2008.
- Мосин М., *Правовые основания, процессуальный порядок и тактика административного задержания*, автореф. дис. канд. юрид. наук., Москва 2005.
- Мухин Г.Н. (ред.), *Криминалистика: учебник: в 3 ч. Ч. 1. Теоретические основы криминалистики. Криминалистическая техника*, Академия МВД Рэспублікі Беларусь, Минск 2010.
- Мурашов М., *Доказывание по делам об административных правонарушениях в области таможенного дела, совершенных с использованием морских судов (по материалам Дальневосточного региона)*, автореф. дис. канд. юрид. наук, Москва 2006.

- Нестеров С., *Криминалистическое обеспечение административной деятельности органов внутренних дел*, дис. канд. юрид. наук, Санкт-Петербург 2006.
- Сергеев Е., *Таможенный контроль: проблемы правового регулирования*, автореф. дис. канд. юрид. наук, Саратов 2005.
- Филоненко И., *Возбуждение и административное расследование милицией дел об административных правонарушениях в сфере оборота алкогольной продукции*, автореф. дис. канд. юрид. наук, Омск 2003.
- Фоченкова Н., *Использование криминалистических знаний при обнаружении и исследовании доказательств в административном процессе (по материалам России и Литвы)*, автореф. дис. канд. юрид. наук, Калининград 2003.
- Widacki J., *Kryminalistyka*, wyd. 2, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2002.

Крыніцы

- Аб аператыўна-вышуковай дзейнасці [Электронный ресурс]: Закон Рэспублікі Беларусь, 15 ліп. 2015 г. № 307-З, Кансультант Плюс. Беларусь/ГАА «ЮрСпектр», Нац. цэнтр прававой інформ. Рэсп. Беларусь, Мінск 2020.
- Аб Дзяржаўнай граніцы Рэспублікі Беларусь [Электронны рэсурс]: Закон Рэсп. Беларусь, 21 ліп. 2008 г., № 419-З: у рэд. Закона Рэсп. Беларусь ад 9 студз. 2019 г., Кансультант Плюс. Беларусь/ГАА «ЮрСпектр», Нац. цэнтр прававой інформ. Рэсп. Беларусь, Мінск 2020.
- Аб органах унутраных спраў Рэспублікі Беларусь [Электронны рэсурс]: Закон Рэсп. Беларусь, 17 ліп. 2007 г., № 263-З: у рэд. Закона Рэсп. Беларусь ад 9 студз. 2019 г., Кансультант Плюс. Беларусь/ГАА «ЮрСпектр», Нац. цэнтр прававой інформ. Рэсп. Беларусь, Мінск 2020.
- Аб ратыфікацыі Дагавора аб Мытным кодэксе Еўразійскага эканамічнага саюза [Электронны рэсурс]: Закон Рэсп. Беларусь, 17 ліст 2017 г., № 2/2497, Кансультант Плюс. Беларусь/ГАА «ЮрСпектр», Нац. цэнтр прававой інформ. Рэсп. Беларусь, Мінск 2020.